

Нийслэлийн зарим ЕБС-ийн сурагчдын амны хөндийн эрүүл мэндийн мэдлэгийн түвшинг үнэлсэн нь

Номин Г.¹, Оюунцэцэг Б.¹, Цэлмэг Б.¹, Оюунзул Б.², Мишээл М.², Чимэдсүрэн О.³

¹Анагаахын Шинжлэх Ухааны Үндэсний их сургууль, Нүүр ам судлалын сургуулийн
ХНАСУСТ

²Гэрэлт Ирээдүйн Од Мөр ТББ-ийн судлаач,

³Монголын Анагаах Ухааны Академи

Холбоо баригч: Г.Номин, e-mail: nomin@mnums.edu.mn

Abstract

Assessment of Oral Health Knowledge Among Students in Selected Secondary Schools in Ulaanbaatar

Nomin G.¹, Oyuntsetseg B.¹, Tselmeg B.¹, Oyunzul B.², Misheel M.², Chimedsuren O.³

¹Mongolian National University of Medical Sciences, School of Dentistry, Department of
pediatric and preventive dentistry, ²Gerelt Ireedui Od Mur Foundation researcher,

³Mongolian Academy of Medical Sciences

E-mail: G.Nomin, nomin@mnums.edu.mn

Introduction

Oral health is an essential component of children's overall health, growth, nutrition, learning ability, and quality of life. Establishing appropriate toothbrushing habits during early childhood requires both effective oral health education and a supportive school environment. This study aimed to assess oral health knowledge among second-grade primary school students and examine its relationship with dental caries prevalence and the availability of school toothbrushing facilities.

Goal

To evaluate oral health knowledge among second-grade students in selected public primary schools in Ulaanbaatar and determine its association with dental caries prevalence, sex, and the school toothbrushing environment.

Materials and Methods

A school-based cross-sectional analytical study was conducted in May 2026 among 971 second-grade students from 12 public primary schools in Khan-Uul, Chingeltei, and Bayanzurkh districts of Ulaanbaatar. Schools with and without designated toothbrushing facilities were selected using a 1:2 ratio. Oral health knowledge was assessed using a structured questionnaire consisting of 10 questions covering daily oral hygiene, toothbrushing practices, dietary factors, and preventive care. Dental caries were assessed through clinical oral examinations. Data were analyzed using descriptive statistics, the Chi-square test, and Odds Ratios (ORs) with 95% confidence intervals. The study was conducted with the approval of the Research Ethics Committee of the Mongolian National University of Medical Sciences (MNUMS), under Approval No. 26/03, issued in 2026.

Results

Overall, 74.77% of students had dental caries, indicating a high prevalence. No statistically significant difference in caries prevalence was observed between boys and girls. Students attending schools equipped with toothbrushing facilities had a significantly lower prevalence

of dental caries than those attending schools without such facilities (OR = 0.57; 95% CI: 0.42–0.76). Regarding oral health knowledge, 59.84% of students demonstrated poor knowledge, 37.88% moderate knowledge, and only 2.88% good knowledge. Students showed relatively good knowledge of cariogenic foods and recommended toothbrush replacement intervals; however, knowledge of proper toothbrushing techniques, appropriate toothbrush selection, and the importance of preventive dental visits remained insufficient.

Conclusion

Most second-grade students had inadequate oral health knowledge and a high prevalence of dental caries. School toothbrushing facilities were associated with a lower risk of dental caries. Strengthening practical school-based oral health education, establishing standardized toothbrushing facilities, and integrating regular preventive dental examinations into school health programs may contribute to improving children's oral health and reducing dental caries.

Keywords: Children; Dental caries; Oral health; Oral health education; School health; Toothbrushing facilities.

Pp. 58-65, Tables 2, Figure 1, References 15

Оршил

Амны хөндийн эрүүл мэнд нь хүний бие мах бодын эрүүл мэндийн салшгүй бүрэлдэхүүн хэсэг бөгөөд хүүхдийн өсөлт хөгжилт, хооллолт, хэл ярианы хөгжил, сэтгэл зүй, нийгмийн харилцаа, сурлагын амжилт, амьдралын чанарт шууд нөлөөлдөг. Шүд цоорох өвчин нь өвдөлт, хоол зажлах үйл ажиллагааны алдагдал, хичээл таслалт, суралцах чадварын бууралтад хүргэхээс гадна урт хугацаанд амны хөндийн болон бие мах бодын эрүүл мэндэд сөрөг үр дагавар үзүүлдэг. Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллагаас сургуулийн насны хүүхдүүдийн дунд шүд цоорох өвчнийг хамгийн түгээмэл архаг өвчний нэг хэвээр байгааг онцолж, бага насанд төлөвшсөн амны хөндийн эрүүл ахуйн зөв дадал нь насан туршийн зөв эрүүл байх үндэс суурь болдог гэж тодорхойлсон [1, 2]

Хүүхдийн амны хөндийн эрүүл мэнд нь зөвхөн хувь хүний зан үйлээс бус, гэр бүл, сургууль, нийгмийн орчин, эрүүл мэндийн боловсрол, урьдчилан сэргийлэх үйлчилгээний хүртээмж зэрэг олон хүчин зүйлсийн харилцан үйлчлэлээр тодорхойлогддог. Тэр дундаа бага сургуулийн нас нь эрүүл ахуйн зөв дадал хэвшлийг төлөвшүүлэх хамгийн

эмзэг бөгөөд үр дүнтэй үе бөгөөд энэ үед эзэмшсэн мэдлэг, дадал нь цаашдын эрүүл мэндийн зан үйлийг тодорхойлох чухал суурь болдог. Иймээс сургуулийн орчинд онолын мэдлэгийг практик дадалтай уялдуулсан амны хөндийн эрүүл мэндийн боловсрол олгох нь шүд цоорлоос урьдчилан сэргийлэх хамгийн үр ашигтай арга хэмжээнүүдийн нэг гэж олон улсын судалгаанд үздэг [3-5].

Монгол Улсын хүн амын амны хөндийн эрүүл мэндийн үндэсний судалгаагаар 5–6 настай хүүхдийн шүд цоорлын тархалт 86.2%, 7–8 настай хүүхдийнх 92.5%, шүд цоорлын эрчим 6.3 байгаа нь олон улсын түвшинтэй харьцуулахад өндөр хэвээр байгааг харуулсан. Энэхүү нөхцөл байдал нь хүүхдийн амны хөндийн өвчлөл өндөр, урьдчилан сэргийлэх тогтолцоо хангалтгүй байгааг илэрхийлэхийн зэрэгцээ сургуулийн орчин дахь эрүүл мэндийн боловсрол, шүд угаах дадлыг хэвшүүлэх, шүд угаах зориулалтын орчны хүртээмжийг сайжруулах шаардлагатайг харуулж байна [6, 7].

Үүнтэй уялдуулан Боловсрол, шинжлэх ухааны яам болон Эрүүл мэндийн яам ерөнхий боловсролын сургуулийн «Эрүүл мэнд» хичээлийн сургалтын хөтөлбөрийг

шинэчилж, амны хөндийн эрүүл ахуй, шүдийг зөв угаах арга, өдөр тутмын арчилгааг практикт суурилан эзэмшүүлэх агуулгыг өргөжүүлэн тусгасан бөгөөд уг хөтөлбөрийг улсын хэмжээнд үе шаттай хэрэгжүүлж эхэлсэн. Монгол Улсын Засгийн газрын 2023 оны 322 дугаар тоот тогтоолоор шүд угаах орчныг бүрдүүлэх, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг тусгасан байгаа хэдий ч сургуулиудын материаллаг орчин, шүд угаах зориулалтын орчны хүртээмж, сургалтын хэрэгжилтийн ялгаатай байдлаас шалтгаалан сурагчдад бодит дадал хэвшил төлөвшүүлэх үр нөлөө харилцан адилгүй байгаа талаар өмнөх судалгаанууд мэдээлсэн байдаг.

Нөгөө талаас Монгол Улсад сургуулийн насны хүүхдийн амны хөндийн эрүүл мэндийн мэдлэгийн түвшин, сургуулийн шүд угаах орчин болон шүд цоорох өвчний тархалтын хоорондын хамаарлыг нэгэн зэрэг үнэлсэн судалгаа харьцангуй ховор байна. Иймээс ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын амны хөндийн эрүүл мэндийн талаарх мэдлэгийн түвшинг үнэлж, уг үзүүлэлтийг сургуулийн шүд угаах орчин болон шүд цоорох өвчний тархалттай уялдуулан судлах нь сургуулийн эрүүл мэндийг дэмжих бодлого, урьдчилан сэргийлэх хөтөлбөр, амны хөндийн эрүүл мэндийн боловсролыг нотолгоонд суурилан төлөвлөхөд чухал ач холбогдолтой юм. Ийм хэрэгцээ, шаардлагад тулгуурлан энэхүү судалгааг хийж гүйцэтгэсэн болно.

Зорилго:

Нийслэлийн ЕБС-ийн сонгосон II дугаар ангийн сурагчдын амны хөндийн эрүүл мэндийн мэдлэгийн түвшинг үнэлж, шүд цоорох өвчний тархалт, хүйс болон сургуулийн шүд угаах орчны байдлын хамаарлыг тодорхойлох.

Зорилтууд:

Сонгосон сургуулийн сурагчдын шүд цоорох өвчний тархалтыг тодорхойлох

Сурагчдын амны хөндийн эрүүл мэндийн талаарх мэдлэгийн түвшинг үнэлэх

Амны хөндийн эрүүл мэндийн мэдлэгийн түвшин болон шүд цоорох өвчний тархалт, хүйс, сургуулийн шүд угаах орчны хоорондын хамаарлыг үнэлэх

Материал, арга зүй

Энэхүү судалгааг 2026 оны 5 дугаар сард Улаанбаатар хотын ерөнхий боловсролын сургуулиудад суурилсан агшингийн аналитик судалгааны загвараар гүйцэтгэв. Судалгаанд Хан-Уул дүүргийн 15, 32, 52, 130 дугаар сургууль, Чингэлтэй дүүргийн 37, 39, 49, 50 дугаар сургууль, Баянзүрх дүүргийн 53, 79, 84, 102 дугаар улсын ерөнхий боловсролын сургууль зэрэг нийт 12 сургууль хамрагдав.

Сургуулиудыг сонгохдоо шүд угаах зориулалтын орчин бүрдсэн дөрвөн сургууль (37, 50, 52, 102 дугаар сургууль) болон шүд угаах зориулалтын орчин бүрдээгүй найман сургуулийг (15, 32, 39, 49, 53, 79, 84, 130 дугаар сургууль) 1:2 харьцаатайгаар сонгон хамруулав. Энэхүү судалгаанд шүд угаах зориулалтын орчин гэж сурагчдын нас, биеийн өндөрт тохирсон угаалтуур, тогтмол ажиллагаатай цэвэр усны эх үүсвэр, шингэн саван, гар хатаагуур эсвэл нэг удаагийн цаас, түүнчлэн сурагчид шүдний сойз, оогоо эрүүл ахуйн шаардлага хангасан нөхцөлд хадгалах зориулалтын шүүгээ, тавиур бүхий орчныг авч үзсэн. Судалгаанд Эрүүл мэндийн шинэчилсэн сургалтын хөтөлбөрийн хүрээнд амны хөндийн эрүүл мэндийн сургалтад хамрагдсан, мөн сургуульд элсэх үеийн эрүүл мэндийн үзлэгээр амны хөндийн үзлэгт хамрагдсан II ангийн сурагчдыг зорилтот түүврийн аргаар сонгож, төлөөлөх чадварыг 90%-ийн итгэлцлийн түвшинд тооцон нийт 971 сурагчийг хамруулав. Нэг сургуулиас дунджаар 80 орчим сурагч судалгаанд оролцсон.

Шүд цоорох өвчний тархалтыг үнэлэхдээ стандартчилсан амны хөндийн үзлэгийн картыг ашиглан хүүхэд бүрт эмнэлзүйн үзлэг хийж, амны хөндийн эрүүл мэндийн байдлыг найман бүлэг үзүүлэлтээр үнэлэв.

Амны хөндийн эрүүл мэндийн боловсролын агуулга болон сургалтын хэрэгжилтийг үнэлэх зорилгоор баримтын судалгааны аргыг ашиглаж, сургуулиудад мөрдөгдөж буй хичээлийн хөтөлбөрийг шинжилсний зэрэгцээ сургалтыг хэрэгжүүлж буй багш нартай хагас бүтэцчилсэн ярилцлага хийв.

Сурагчдын амны хөндийн эрүүл мэндийн талаарх мэдлэгийг үнэлэхдээ хаалттай бүтэцтэй асуумжийг ярилцлагын аргаар бөглүүлэн мэдээлэл цуглуулав. Асуумж нь амны хөндийн өдөр тутмын арчилгаа, шүд угаах хэрэглэгдэхүүн, хоол хүнсний нөлөө болон урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаарх нийт 10 асуултаас бүрдсэн. Зөв хариулт бүрийг 1, буруу болон "мэдэхгүй" хариултыг 0 оноогоор үнэлж, нийт онооны нийлбэрээр мэдлэгийн түвшинг 0–5 оноог хангалтгүй, 6–8 оноог дунд, 9–10 оноог сайн гэж ангилсан.

Судалгааны үндсэн хамаарах хувьсагч нь амны хөндийн эрүүл мэндийн талаарх мэдлэгийн түвшин байсан бөгөөд үл хамаарах хувьсагчид нь шүд цоорох өвчний тархалт, сурагчдын хүйс, сургуулийн шүд угаах орчны байдал гэсэн 3 үзүүлэлтээр харьцуулалт хийв. Мэдээллийг Microsoft Excel программд шивж оруулан IBM SPSS Statistics 26.0 программ ашиглан статистикийн боловсруулалт хийв. Тоон үзүүлэлтүүдийг давтамж, хувь, дундаж, стандарт хазайлтаар илэрхийлсэн. Шүд цоорох өвчний тархалт болон амны хөндийн эрүүл мэндийн мэдлэгийн түвшний ялгааг хүйс болон сургуулийн шүд угаах орчноор Хи-квадрат (χ^2) шинжилгээ ашиглан үнэлэв. Шүд угаах орчны нөлөөллийг боломжийн харьцаа (Odds Ratio, OR) болон 95%-ийн итгэлцлийн интервал (95% CI)-аар тооцож, $p < 0.05$ -ыг статистикийн ач холбогдлын түвшин гэж үзэв. Судалгааг АШУҮИС-ийн Судалгааны ёс зүйн хяналтын хорооны 2026 оны 26/03 дугаар зөвшөөрлийн дагуу гүйцэтгэсэн.

Үр дүн:

Судалгаанд нийт 971 сурагч хамрагдсанаас хүйсийн харьцааны хувьд 48.71% ($n=473$) нь эрэгтэй, 51.29% ($n=498$) нь эмэгтэй сурагчид байв. Судалгаанд хамрагдсан сурагчдыг сургуулийн шүд угаах орчны хүртээмжээр ангилан үзвэл, нийт сурагчдын 32.75% ($n=318$) нь шүд угаах зориулалтын орчинтой сургуульд суралцаж байгаа бол, үлдсэн 67.25% ($n=653$) нь ийм орчин бүрдээгүй сургуулийн сурагчид байна. Үүнээс нарийвчлан үзвэл шүд угаах орчинтой сургуулийн сурагчдын 45.6% ($n=145$)-ийг эрэгтэй, 54.4% ($n=173$)-ийг эмэгтэй сурагчид, шүд угаах орчингүй сургуулийн сурагчдын 50.2% ($n=328$)-ийг эрэгтэй, 49.8% ($n=325$)-ийг эмэгтэй сурагчид тус тус эзэлж байна.

Судалгаанд хамрагдсан нийт сурагчдын 74.77% (726/971)-д шүд цоорох өвчин илэрсэн байна. Хүйсээр нь авч үзвэл эрэгтэй сурагчдын 73.57% (348/473), эмэгтэй сурагчдын 75.90% (378/498) нь шүд цоорох өвчинтэй байсан бөгөөд хүйсийн ялгааг Хи-квадрат (χ^2) шинжилгээгээр үнэлэхэд статистикийн ач холбогдол бүхий ялгаа илрээгүй ($\chi^2 = 0.68$, $df = 1$, $p = 0.41$).

Судалгаанд хамрагдсан 12 сургуулиас дөрөв нь шүд угаах зориулалтын орчин бүрдүүлсэн бөгөөд сургуулийн хэмжээнд дунджаар таван угаалтууртай, зарим сургууль анги бүрт угаалтуур, шингэн саван, гар хатаагуур болон шүд угаах хэрэгслээр хангагдсан байв. Харин шүд угаах зориулалтын орчин бүрдээгүй сургуулиудад сурагчид нийтийн ариун цэврийн өрөөний угаалтуурыг ашиглаж байв.

Шүд цоорох өвчний тархалтыг сургуулийн шүд угаах орчны байдлаар харьцуулан үнэлэхэд шүд угаах орчин бүрдсэн сургуулийн сурагчдын 67.29% (214/318), харин шүд угаах орчин бүрдээгүй сургуулийн сурагчдын 78.40% (512/653) нь шүд цооролтой байсан (Хүснэгт 1).

Table 1. Dental Caries Prevalence (by sex and school setting)

Variables	Measurement	Number(N)	Caries	Percent	P утга
Total		971	726	74.77	0.41
Sex	Male	473	348	73.57	
	Female	498	378	75.90	
Toothbrushing Setting	Adequate	318	214	67.29	0.001
	In-adequate	653	512	78.4	

Шүд угаах орчинтой сургуулийн сурагчид нь шүд угаах орчин бүрдээгүй сургуультай харьцуулахад шүд цоорох өвчинд өртөх нь статистикийн хувьд ач холбогдол бүхий ялгаатай байв ($\chi^2 = 13.99$, $df = 1$, $P < 0.001$).

Бид шүд угаах орчны нөлөөг нарийвчлан тооцоход $OR = 0.57$ (95% CI 0.42-0.76) буюу шүд угаах орчин бүрдсэн сургуулийн сурагчдын шүд цоорох өвчнөөр өвдөх нь шүд угаах орчингүй сургуультай харьцуулахад 43 хувиар бага байна.

Сурагчдын амны хөндийн эрүүл мэндийн талаарх мэдлэгийг амны хөндийн өдөр тутмын арчилгаа, шүд угаах хэрэглэгдэхүүн, хоол хүнсний нөлөө ба урьдчилан сэргийлэлт гэсэн гурван үндсэн бүлгээр үнэлэн харьцуулсан (Хүснэгт 2).

Амны хөндийн өдөр тутмын арчилгааны талаарх мэдлэгийн зөв хариултын дундаж хувь 41.1% ($n=400$) байв. Хэл цэвэрлэхийн ач холбогдлыг 51.0% ($n=496$) нь зөв хариулсан нь энэ бүлгийн хамгийн өндөр үзүүлэлт байсан бол шүдийг өдөрт гурван удаа угаах болон шүдээ цэвэрхэн болтол угаах талаар тус бүр 46.5% ($n=452$) нь зөв хариулсан

байна. Харин шүдээ зөв угаах аргыг мэддэг сурагчдын хувь хамгийн бага буюу 20.5% ($n=200$) байв. Энэ бүлгийн бүх үзүүлэлтэд эмэгтэй сурагчдын зөв хариултын хувь (53–55%) эрэгтэй сурагчдынхаас (45–47%) харьцангуй өндөр байлаа.

Шүд угаах хэрэглэгдэхүүний талаарх мэдлэгийн зөв хариултын дундаж хувь 43.3% ($n=421$) байв. Сойз солих хугацааг 58.3% ($n=567$), шүдний утас хэрэглэх шаардлагыг 51.2% ($n=498$) нь зөв хариулсан бол шүдний сойзыг зөв сонгох талаар ердөө 20.5% ($n=200$) нь зөв мэдлэгтэй байв.

Хоол хүнсний нөлөө ба урьдчилан сэргийлэлт бүлэг нь хамгийн өндөр мэдлэгийн түвшинтэй байсан бөгөөд зөв хариултын дундаж хувь 55.5% ($n=539$) байлаа. Шүдэнд ээлгүй хүнсийг таних мэдлэг хамгийн өндөр буюу 73.8% ($n=717$) байсан бол шүдэнд ээлтэй хүнсийг таних мэдлэг 51.0% ($n=496$), урьдчилан сэргийлэх үзлэгийн ач холбогдлын талаарх мэдлэг 41.7% ($n=405$) байв. Энэ бүлэгт мөн эмэгтэй сурагчдын зөв хариултын хувь (53–54%) эрэгтэй сурагчдынхаас (46–47%) өндөр байсан (Хүснэгт 2).

Table 2. Students' Oral Health Knowledge Level (Percentage of Correct Responses)

Content	Number of students (n)			Percentage (%)		
	Male	Female	Total	Male	Female	Total
Daily Oral Hygiene	185	215	400	46.02	54.0	41.1
Toothbrushing Products	192	229	421	45.0	55.0	43.3
Dietary Habits and Prevention	251	287	539	46.7	53.3	55.5
Overall	628	731		45.9	54.1	46.6

Сурагчдын амны хөндийн эрүүл мэндийн талаарх мэдлэгийн нэгдсэн үнэлгээгээр тэдний 53.4 хувь нь хангалтгүй буюу 2 хүүхэд тутмын нэг нь шүд угаах хэрэглэгдхүүн,

шүдээ угаах талаар тодорхой мэдлэггүй байгаа нь шүд цоорох өвчний тархалтын гол эрсдэл болж байна.

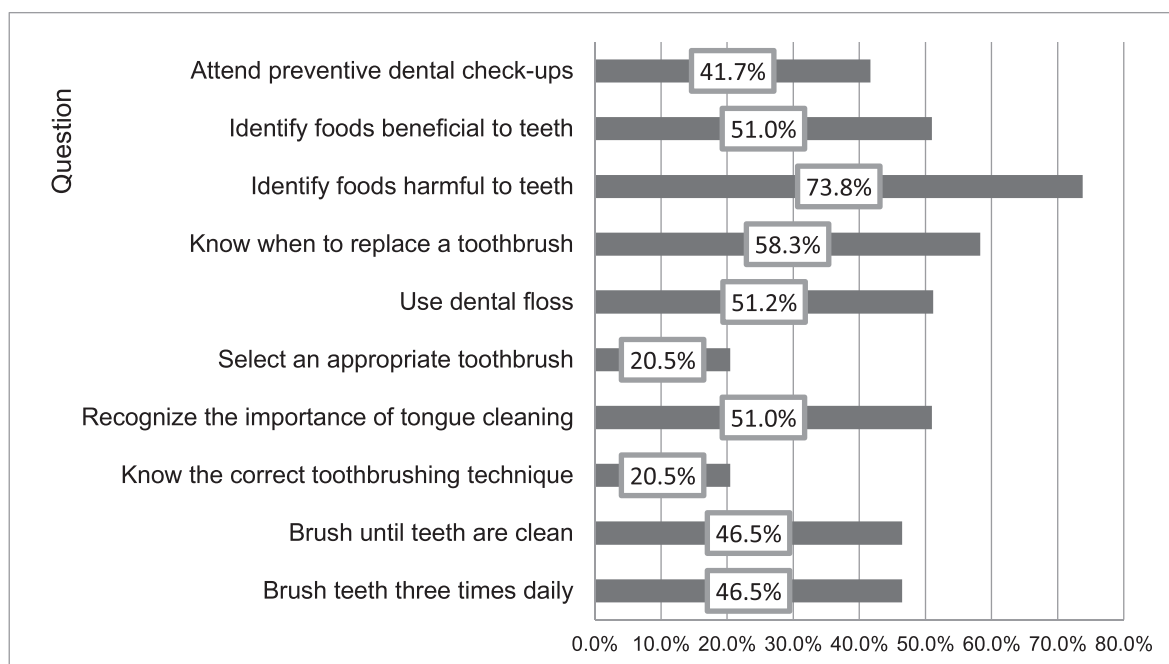

Figure 1. Oral health knowledge (percentage of correct responses)

Сурагчдын амны хөндийн эрүүл мэндийн талаарх мэдлэгийн үнэлгээгээр шүдний сойзыг зөв сонгох болон шүдээ зөв угаах аргын талаарх зөв хариултын хувь тус бүр 20.5% байсан нь эдгээр чиглэлээр мэдлэгийн түвшин харьцангуй доогуур байгааг харууллаа.

Амны хөндийн үзлэгийн үр дүнд нийт сурагчдын 41.81% (n=406) нь бага зэргийн шүдний өнгөртэй, 38.11% (n=370) нь шүдний өнгөргүй байв. Өөрөөр хэлбэл, судалгаанд хамрагдсан сурагчдын дийлэнх нь амны хөндийн эрүүл ахуйн үзүүлэлтээр өнгөргүй эсвэл бага хэмжээний өнгөртэй байсан нь харьцангуй сайн үзүүлэлт байлаа.

Хэлцэмж

Энэхүү судалгаагаар бага ангийн сурагчдын 74.77% нь шүд цоорох өвчтэй, харин амны хөндийн эрүүл мэндийн талаарх мэдлэгийн үнэлгээгээр 59.84% нь хангалтгүй мэдлэгтэй байсан нь Монгол Улсад сургуулийн насны хүүхдийн дунд шүд цоорох өвчин өндөр хэвээр байгаа бөгөөд амны хөндийн эрүүл мэндийн боловсролыг эрчимжүүлэх шаардлагатайг харуулж байна. Энэхүү үзүүлэлт нь Монгол Улсын Хүн амын амны хөндийн эрүүл мэндийн

үндэсний судалгаанд мэдээлэгдсэн 92.5%-ийн тархалтаас бага байгаа хэдий ч бага насны хүүхдийн дундах шүд цоорох өвчин нийгмийн эрүүл мэндийн тулгамдсан асуудал хэвээр байгааг нотолж байна [6] Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллагаас шүд цоорох өвчнийг сургуулийн насны хүүхдийн дунд хамгийн түгээмэл архаг өвчин гэж тодорхойлж, бага насанд төлөвшсөн амны хөндийн эрүүл ахуйн зөв дадал нь насан туршийн амны хөндийн эрүүл мэндийн үндэс болдгийг онцлон тэмдэглэсэн байдаг [1, 4, 5].

Сурагчдын амны хөндийн эрүүл мэндийн мэдлэгийг задлан шинжлэхэд шүдэнд ээлгүй хүнсийг таних (73.8%), шүдний сойзыг солих хугацааг мэдэх (58.3%), шүдний утас хэрэглэхийн ач холбогдлыг ойлгох (51.2%) зэрэг ерөнхий ойлголтын түвшин харьцангуй өндөр байсан бол шүдээ зөв угаах арга (20.5%), шүдний сойзыг зөв сонгох (20.5%) болон урьдчилан сэргийлэх үзлэгийн ач холбогдлын (41.7%) талаарх мэдлэг хангалтгүй байв. Эдгээр үр дүн нь сурагчид амны хөндийн эрүүл мэндийн талаар онолын мэдээлэл тодорхой хэмжээнд эзэмшсэн боловч өдөр тутмын арчилгааны практик ур чадвар, зөв дадлыг

бүрэн төлөвшүүлээгүй байгааг харуулж байна. Иймээс амны хөндийн эрүүл мэндийн боловсролыг зөвхөн мэдээлэл түгээх хэлбэрээр бус, шүд угаах зөв арга техникийг дадлагаар эзэмшүүлэх, зан үйлийг төлөвшүүлэх сургалттай уялдуулах шаардлагатай юм. Энэ нь сургуулийн насны хүүхдийн дунд шүд цоорох өвчнөөс урьдчилан сэргийлэхэд практикт суурилсан сургалтын үр нөлөө өндөр болохыг харуулсан бусад судалгааны үр дүнтэй нийцэж байна [2, 8, 13, 14].

Сургуулийн орчны хүчин зүйлсийг харьцуулан үнэлэхэд шүд угаах зориулалтын орчин бүрдсэн сургуулийн сурагчдын шүд цоорох өвчний тархалт 67.29%, харин ийм орчин бүрдээгүй сургуулийн сурагчдынх 78.40% байсан бөгөөд энэ ялгаа статистикийн ач холбогдолтой байв ($p < 0.001$). Шүд угаах орчин бүрдсэн сургуулийн сурагчдын шүд цоорох өвчнөөр өвчлөх магадлал шүд угаах орчингүй сургуулийн сурагчидтай харьцуулахад 43%-иар бага ($OR = 0.57$; 95% $CI: 0.42-0.76$) байсан нь сургуулийн орчинд амны хөндийн эрүүл ахуйн дэд бүтцийг бүрдүүлэх нь хүүхдийн амны хөндийн эрүүл мэндийг хамгаалах үр дүнтэй арга хэмжээ болохыг харуулж байна. Энэхүү үр дүн нь сургуульд суурилсан шүд угаах хөтөлбөрийг тогтмол хэрэгжүүлснээр шүд цоорох өвчний тархалт мэдэгдэхүйц буурдаг талаар олон улсад хийгдсэн судалгааны дүгнэлттэй нийцэж байна [3, 9, 15].

Хүйсийн ялгааг авч үзэхэд эрэгтэй сурагчдын амны хөндийн эрүүл мэндийн мэдлэг хангалтгүй байх магадлал эмэгтэй сурагчдаас өндөр ($OR = 0.359$, $p = 0.002$) байсан бөгөөд энэ нь амны хөндийн эрүүл ахуйн үзүүлэлтүүдээр мөн батлагдсан. Тухайлбал, дунд болон их хэмжээний шүдний өнгөртэй сурагчдын 55.56–100%, өнгөргүй болон бага хэмжээний өнгөртэй бүлэгт эмэгтэй сурагчдын эзлэх хувь (52.97–54.19%) илүү өндөр байв. Эдгээр үр дүн нь охид амны хөндийн эрүүл ахуй болон шүд угаах дадалд илүү анхаарал хандуулдаг, харин хөвгүүдийн дунд эрүүл мэндийн зан үйл, ариун цэврийн сахилт харьцангуй сул

байдаг талаар өмнөх судалгаануудын үр дүнтэй нийцэж байна [10, 11, 12].

Энэхүү судалгааны үр дүнгээс харахад хүүхдийн амны хөндийн эрүүл мэндийг сайжруулахад зөвхөн онолын мэдлэг олгох нь хангалтгүй бөгөөд сургуулийн орчинд шүд угаах зориулалтын орчныг бүрдүүлэх, сурагчдад шүд угаах зөв арга барилыг практик сургалтаар эзэмшүүлэх, өдөр тутмын зөв дадлыг төлөвшүүлэх арга хэмжээг цогцоор нь хэрэгжүүлэх шаардлагатай байгааг харуулж байна. Иймээс ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт амны хөндийн эрүүл ахуйн практик сургалтыг илүү өргөн хүрээнд тусгаж, сургууль бүрт стандартын шаардлага хангасан шүд угаах орчныг бүрдүүлэхийн зэрэгцээ, ялангуяа эрэгтэй сурагчдад чиглэсэн эрүүл мэндийн боловсрол, зан үйлийн өөрчлөлтийн хөтөлбөрийг эрчимжүүлэх нь шүд цоорох өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үр дүнтэй бодлогын арга хэмжээ болохыг энэхүү судалгаа харуулж байна.

Дүгнэлт:

1. Судалгаанд хамрагдсан бага ангийн сурагчдын 74.77% нь шүд цоорох өвчтэй байсан бөгөөд шүд цоорлын тархалт хүйсийн хувьд статистикийн ач холбогдолтой ялгаагүй байв.
2. Судалгаанд хамрагдсан сурагчдын 59.84% нь амны хөндийн эрүүл мэндийн талаар хангалтгүй, 37.88% нь дунд, 2.88% нь сайн мэдлэгтэй байв. Сурагчид шүдэнд хортой хүнсийг таних, шүдний сойз солих хугацааг мэдэх талаар харьцангуй сайн мэдлэгтэй байсан бол шүдээ зөв угаах арга, шүдний сойзыг зөв сонгох болон урьдчилан сэргийлэх үзлэгийн ач холбогдлын талаарх мэдлэг харьцангуй сул байв.
3. Амны хөндийн эрүүл мэндийн мэдлэгийн түвшин нь хүйс болон сургуулийн шүд угаах орчны хүртээмжтэй статистикийн ач холбогдолтой хамааралтай байв. Эрэгтэй сурагчдын хангалтгүй мэдлэгтэй байх магадлал эмэгтэй сурагчдаас өндөр байсан бол шүд угаах

зориулалтын орчин бүрдсэн сургуулийн сурагчдын шүд цоорох өвчний тархалт болон өвчлөх магадлал шүд угаах орчин бүрдээгүй сургуулийн сурагчдаас статистикийн ач холбогдолтойгоор бага (OR=0.57; 95% CI: 0.42–0.76) байсан нь сургуулийн шүд угаах орчин бүрдүүлэх нь хүүхдийн амны хөндийн эрүүл мэндийг дэмжих чухал хүчин зүйл болохыг харууллаа.

Талархал

Хүүхдийн шүд цоорлын тархалт, түүнд нөлөөлөх зарим хүчин зүйлийг сурагчийн мэдлэг, дадалтай холбон судлаж цаашид сурагчдын шүд цоорлыг бууруулах арга замыг тогтоохоор уг судалгааг явуулсан бөгөөд судалгаанд оролцсон нийт сурагчид, сонгосон ЕБС-ийн баг хамт олонд талархал илэрхийлье.

Ном зүй:

1. World Health Organization. Oral health. WHO Website. 2025 [cited 2026 May 27]. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/oral-health>
2. Centers for Disease Control and Prevention. Children's oral health. CDC Website. 2024 [cited 2026 May 27]. Available from: <https://www.cdc.gov/oral->
3. Kwan SYL, Petersen PE, Pine CM, Borutta A. Health-promoting schools: An opportunity for oral health promotion. Bulletin of the World Health Organization. 2005;83(9):677-85.
4. Petersen PE. The World Oral Health Report 2003: Continuous improvement of oral health in the 21st century. Community Dentistry and Oral Epidemiology. 2003;31(Suppl 1):3-24.
5. World Health Organization. Oral health. WHO Website. 2025 [cited 2026 May 27]. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/oral-health>
6. Монгол Улсын Эрүүл Мэндийн Яам. Хүүхдийн амны хөндийн эрүүл мэндийн байдал, шүд цоорлын тархалтын тайлан. Улаанбаатар: ЭМЯ; 2023.
7. Бямбасүрэн Б, Оюунцэцэг Б. Сургуулийн насны хүүхдийн амны хөндийн эрүүл мэндийн мэдлэг, хандлага. Монголын Анагаах Ухаан. 2021;195(2):45-52.
8. World Health Organization. Oral health. WHO Website. 2025 [cited 2026 May 27]. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/oral-health>
9. Duijster D, de Jong-Lenters M, Verrips E, van Loveren C. Evaluation of a school-based oral health promotion program in primary schools. Community Dentistry and Oral Epidemiology. 2015;43(5):423-31.
10. Maes L, Vereecken C, Vanobbergen J, Honkala S. Tooth brushing and social characteristics of families in 32 countries. International Dental Journal. 2006;56(3):159-67.
11. Cooper AM, O'Malley LA, Elison SN, Armstrong R, Burnside G, Adair P, et al. Primary school-based behavioural interventions for preventing caries. Cochrane Database of Systematic Reviews. 2013;(5):CD009378.
12. Al-Agili DE. Oral health status and oral health behaviors among primary school children. Journal of Public Health Dentistry. 2020;80(2):112-21.
13. Folayan MO, Kolawole KA, Oziegbe EO, Oyedele TA, Oshomoji OV, Chaudhary F, et al. Association between knowledge, toothbrushing frequency and caries experience among school children. BMC Oral Health. 2022;22(1):104.
14. Biesbrock AR, Walters PA, Bartizek RD. Initial impact of a school-based oral health education program on oral hygiene knowledge and habits. Journal of Clinical Dentistry. 2018;29(1):15-22.
15. Jørgensen N, Petersen PE. Promoting oral health of children through schools - Results from a WHO global survey. Community Dental Health. 2013;30(4):204-18.

Танилцаж, нийтлэх санал өгсөн:
Анагаах ухааны доктор, профссор
Б.Сүвд